

O KONSTITUCIJAMA.

1. Za Amerikance je konstitucija njihove države nešto religiozno, pa stoga o njezinu auktoritetu nitko ne raspravlja. To je uvjerenje neki moderator misli, pa stoga i vidimo da ljudi tu ne mijenjaju to uvjerenje i stalni su u shvaćanju.

Nešto takova sada ne nalazimo u Evropi. Stare su monarhije, doduše, recimo do g. 1700, poznavale nešto slična; ruska je auto-kracija to poznavala čak do natrag 8 godina, do svoje velike eksplozije. Pruski je Reich monarhičan i militarističan i ipak feudalno do svoje kapitulacije u studenom g. 1918. Iza toga počinje da postaje državom opće vrsti, i ako se nije još konačno učvrstila. Doduše katolici, kako pripadaju raznim narodima Evrope, poznaju u svojoj duhovnoj vlasti i u tome kako shvaćaju tradiciju elemenat stalnosti i izvjesnosti, a taj elemenat upliviše i na shvaćanje o vremenitim i političkim stvarima. Ali evropskim narodima, u koliko su narodi, ne ostaje ništa sigurna i što bi predstavljalo oblik poštovane vlade i o čemu se ne bi ni raspravljalo.

2. Kada govorimo o politici, valja kazati da Evropa poznaje samo jednostavna mnijenja. Recimo jasnije: Evropa je u politici izgubila vjeru i bacila se na **raspravljanje**, koje nema ni preciznosti ni temeljitosti, koja bi bila potpora duši građanina.

Nekoji — a od tih važniji dio hini i drugi su nesposobni — ipak navode kao protudokaz našu **englesku konstituciju**. No to je neispravno. Naša je konstitucija preživjela ostatak aristokratskog društva, koje je naglo iščezlo. Uostalom ta se konstitucija neprestano mijenja iza Karla I, kada je iza vlade bogatih land-lorda i trgovaca nadošla pučka monarhija. Ova je modifikacija lagano provedena, jer su aristokrati pa naravi tvrdokorni i teško se mijenjaju. Tako je bilo u Mlecima, tako na svem svijetu. I u engleskoj konstituciji niti je bilo niti je sada nešto sveto ili stalno. Ako sutra postane uprava »Trade uniona« nešto moćnijom (a to je moguće, jer ugled parlamenta sve više pada) i onda će se takova promjena odmah odraziti u našem javnom životu. Isto će se tako odraziti u javnom životu i to, ako kralj dobije natrag nešto od stare moći.

U obliku engleske vladavine nema ništa, što bi ljudi smatrali općenito svetim. Nema ništa što se ne bi moglo promijeniti, ništa što se nije već promijenilo, ništa, pa ni u nedavnoj prošlosti, što nije prošlo kroz teške »remodifikacije«. Mi čuvamo riječi, ali ne političke ideje, osim, istina, ovu opću ideju aristokratske vlade, koju čuvamo kao posljedicu porušene monarhije XVII. vijeka, a koju mi samo danas stoga čuvamo, jer nemamo čime da je zamijenimo.

3. U Franceskoj ljudi mrze i proklinju svoju konstituciju. Pa ipak ta konstitucija ostaje u kreposti s jednostavnog razloga, jer Francezi poznaju svoju ljubav prema građanskim ratovima i sada opočivaju...

U teoriji je većina parlamenta uz onu u senatu svemoćna po konstituciji, ali uistinu ona dobro znade da tako malo predstavlja narod, pa se zato i vlada onako tiranski (kako to čini ovo 20 godina protiv vjere) i smiješno (kako to nastupa protiv vjere).

U Italiji je konstitucija imala više nacionalni oslon, ali i tu pokazuje nenaravni karakter. Ta kad su uvidjeli pred par godina, da je ona preslaba i da ne bi mogla spasti države, zabaciše je i uvedoše diktaturu.

Nijemci stare pruske države imju danas konstituciju, s kojom se ne slažu. Poraz im je nametnuo tu konstituciju, pa stoga ova nema ni ugleda.

Nove države — a i Poljska, koja je najveća između njih i doslije je bila bez značenja i izmrcvarena — poprimiše novu konstituciju, koju su im dali oni koji pobjediše u svjetskom ratu, a one je primiše onako kako bi primile ma koju etiketu. Njihove nove konstitucije ne odgovaraju ni malo njihovu nacionalnom pogledu ni nacionalnim mislima.

Posljedica je svega ovoga vrlo ozbiljna. Te konstitucije ne podaju sigurnu budućnost. A što je gore, one škode neposrednim odlukama. Kako?

Jedan predsjednik franceskog ministarskog vijeća, ako preuzme kakovu obvezu prema engleskom prvom ministru, ne zastupa svoj narod. I to on znade. Narod sumnja o svemu, što on čini i pun je mržnje na svoj teoretski auktoritet.

Berlin priznaje svoje dugove i obećaje da će ih platiti, ali se time na to ne obvezuje njemački narod. Većina njemačkog naroda ne dopušta ni za čas da ga ovezu utanačenja njegove vlade.

Jedan poljački ministar, koji tvrdi da su Židovi Poljaci, nema ništa zajedničko s poljačkim narodom.

Sve ove moje tvrdnje počivaju na tvrdim temeljima. Ipak ne valja reći da u Evropi nema konservativnih političkih elemenata. Sasma protivno — a to je paradoks — ima mnogo takovih elemenata. I ti elementi imaju novu moć u toj istoj društvenoj opoziciji te je sile da poprimi njihovu nominalnu vladu.

Veliki su ekonomski i socijalni interesi seljačkog staleža u katoličkoj Evropi ojačali uslijed moralne slabosti esekutivnih i legistativnih vlasti. Uz to su vjerske veze, koje spajaju ljude, najjače

Postoji, istina, jedna iznimka poput one u Americi; jedina, mislim. To je država malih naroda, ali je važna. To je švicarska konstitucija. No ni tu nema ništa vjerskog, nema absolutne stalnosti. Švicarska konstitucija nije željezna pregrada. Nju može da promijeni pučko glasovanje. Ipak će Švicarska uza sve promjene ostati političko federalna i čisto demokratska ustanova. I danas traje ta ustanova i oni je časte i podržaju, koji je izdižu. Evo to je mali primjer, ali jasan i jak, za kojim se mogu povesti oni, koji traže politički temelj, na koji bi položili napokon Evropu. **Hilarij Belloc.**